

УДК 782.21(045)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-3-15>

Люція ЦИГАНЮК,

orcid.org/0000-0002-0998-9906

доктор філософії,

доцент кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та методики музичної освіти

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

(Хмельницький, Україна) *tsiganuk46lyutsiyka@gmail.com*

Сергій КАЧУРИНЕЦЬ,

orcid.org/0009-0006-3910-348X

заслужений артист України,

доцент кафедри хореографії

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,

(Хмельницький, Україна) *kachurinec@ukr.net*

КАТЕГОРІЯ «ПОЛІФОНІЯ» ЯК ОБ'ЄКТ МИСТЕЦТВОЗНАВЧО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У дослідженні розглянуто сутність поліфонії в різних галузях знань: у філософії, культурології, мистецтвознавстві, зокрема у музикознавстві, хореографії, образотворчому мистецтві, у літературознавстві і мовознавстві. З'ясовано, що у ХХ – поч. ХХІ ст. означене поняття, яке в попередні епохи трактувалося як основний вид музичної багатоголосної фактури, почало активно використовуватися у сфері філософських, мистецьких, культуротворчих пошуків, в результаті чого його первісна дефініція значно розширилася, що вимагає спеціальних досліджень у контексті нових підтекстів і аналогій, породжених його тлумаченням в інтелектуальному просторі нового часу. Виявлено, що поліфонія у ХХ–ХХІ ст. є найбільш універсальним методом художнього пізнання і відтворення дійсності, яка пройшла складний шлях від терміну, який пояснював спосіб організації музичної тканини до універсального поняття усього сучасного мистецтва та культури. Очевидним є факт, що сучасне музичне мистецтво є поліфонічним, як і художнє мислення сучасної епохи загалом.

Таке широке застосування поліфонічних принципів в мистецтві ХХ–ХХІ ст. зумовило відповідні зміни й в самому музичному мистецтві, збагативши його новими формами і способами втілення. Сучасна музична поліфонія об'єднує в собі два напрями: спираючись на жанрову систему попередніх епох і зосередження уваги на позажанрових конструктивних елементах музичної мови (за І. Пясковським). Вона формує просторово-часові відношення в сучасній музиці таким чином, що кожний композитор має можливість формувати власну стильову програму в музичному просторі, використовуючи імпульси багатоманітних поліфонічних трансгресій з інших видів мистецтв і розкриваючи новий філософський сенс одного з традиційних канонів звукової організації.

Зазначено, що попри різновекторне тлумачення поняття поліфонії у різних видах мистецтв, цей місткий термін у хореографії застосовується за аналогією використання його в музиці.

Ключові слова: поліфонія, поліфонія в хореографії, поліфонія в музиці, українське мистецтво, трансгресія.

Liutsiia TSYHANIUK,

orcid.org/0000-0002-0998-9906

Doctor of Philosophy,

Associate Professor at the Department of Musicology,

Instrumental Training and Methods of Music Education

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

(Khmelnytskyi, Ukraine) *tsiganuk46lyutsiyka@gmail.com*

Serhii KACHURYNETS,

Honored Artist of Ukraine,

Associate Professor at the Department of Choreography

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

(Khmelnytskyi, Ukraine) *kachurinec@ukr.net*

THE CATEGORY OF 'POLYPHONY' AS AN OBJECT OF ART AND CULTURAL STUDIES

The study examines the concept of polyphony in various fields of knowledge: philosophy, cultural studies, art history, in particular, musicology, choreography, fine arts, literary studies, and linguistics. It has been revealed that in the 20th and the beginning of the 21st centuries, this concept, which in previous periods was interpreted as the main type of musical polyphonic texture, began to be actively used in the field of philosophical, artistic, and cultural research, consequently its original definition was significantly expanded, which requires special research in the context of new connotations and analogies generated by its interpretation in the intellectual space of modern times. It is established that polyphony in the twentieth and twenty-first centuries is the most universal method of artistic comprehension and representation of reality, which has evolved from a term that explained the way of musical structure organisation to a universal concept of the contemporary art and culture. It is obvious that contemporary musical art is polyphonic, as is the artistic thinking of the modern era in general.

Such broad implementation of polyphonic principles in the art of the twentieth and twenty-first centuries has led to the corresponding changes in the art of music itself, enriching it with new forms and ways of expression. Contemporary musical polyphony combines two directions: reliance on the genre system of previous epochs and focus on extra-genre constructive elements of the musical language (according to I. Piaskovsky). It creates space and time relationships in contemporary music in such a way that each composer has the opportunity to form own stylistic programme in the musical space, using the impulses of diverse polyphonic transgressions from other art forms and revealing a new philosophical meaning of one of the traditional principles of sound organisation.

It is noted that despite the multi-vector interpretation of the concept of polyphony in different art forms, this comprehensive term is used in choreography by analogy with its use in music.

Key words: polyphony, polyphony in choreography, polyphony in music, Ukrainian art, transgression.

Постановка проблеми. У ХХ–ХХІ ст. ціла низка мистецьких та культурологічних категорій, яким протягом попередніх століть була притаманна певна стабільність значень, почала набувати додаткових, значно ширших смислів, внаслідок чого відчутно збагатилася їхня гносеологічна та епістемологічна парадигма. Тобто, початкова дефініція цих понять зазнає значного розширення і трансресії, переосмислюючись відповідно їхнього тлумачення у інтелектуальному просторі сучасності. Зауважена закономірність має безпосереднє відношення до сучасної інтерпретації поняття поліфонії – музично-теоретичного поняття, що протягом сторічч передбачало певний тип організації музичної тканини і взаємодію голосів між собою.

Сучасна доба у порівнянні з попередніми епохами характеризується симультанністю протікання мистецьких процесів і значним стисненням інформаційного простору, що призвело до того, що категорія поліфонії з музичної площини переноситься у інші, не лише мистецького, але й екзистенційного порядку, окреслюючи цим терміном одночасне протікання різнорівневих процесів, що має глибинну структуру.

Аналіз досліджень показав, що питання поліфонії в інтелектуальному просторі сучасності досить нове і охоплює два останні десятиліття. Філософське осмислення поліфонічності знаходимо у Т. Поплавської, культурологічне – у В. Кривенчук, багатозначність трактування поліфонічності у лінгвістичному і літературознавчому дискурсі – у Н. Астрахан, С. Бибик, О. Козачише-

ної, Н. Малащук-Вишневіської та А. Мосійчук, Н. Кондратенко, О. Мамосюк, зокрема, у художніх і медійних текстах – у О. Соболев, О. Білецької, І. Безродних. Поліфонічність у кіномистецтві досліджували О. Драчова, А. Ганжа, в архітектурі – В. Завада, в українській музичній культурі – І. Пясковський, С. Мірошніченко та ін., в хореографії – Д. Юник та І. Хмелівська, К. Юрьєва, О. Лиманська, О. Тіщенко та О. Барабаш.

Мета статті – дослідити сутність і значення категорії поліфонії в мистецтвознавчих і культурологічних дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. У філософії термін «поліфонія» використовується для пояснення взаємодії різних типів філософської думки. В Південноукраїнському національному педагогічному університеті ім. К. Ушинського розроблено і впроваджено спецкурс «Поліфонія сучасного філософського знання: діалог на зламі тисячоліть», в обґрунтуванні якого знаходимо таку тезу: «У сучасну переломну епоху, коли в суспільстві відбуваються докорінні зрушення у свідомості людей, пов'язані з переоцінкою цінностей та руйнуванням віджилих ідеалів та стереотипів, назріла потреба у філософському осмисленні процесів, що відбуваються, у систематизації та узагальненні знань, накопичених у різних культурах протягом минулого століття для виходу на якісно новий рівень філософської рефлексії» (Поплавська, 2023: 3). Основна думка цієї тези – це знання, сформовані у культурах різних цивілізацій, мають прийти до узгодженої взаємодії, що дозволить отримати новий якісний результат. Головна

спрямованість навчального курсу – розкриття поліфонічного філософського знання як шляху до створення вишого рівня усвідомлення філософії у єдності її різноманітних функцій, обґрунтування змін самоусвідомлення людини в сучасному світі, її взаємовідносин з оточенням і залежності її самоідентичності від попереднього історичного досвіду.

Схоже поєднання різнотипних концепцій знаходимо в культурологічному дискурсі, яке дозволяє вибудувати поліфонічну систему, в котрій поєднуються різноманітні підходи до існування культури в історичному ракурсі.

«Поняття культури розуміємо як відкриту синкретичну систему, як домінуючий синтез прогресивних почуттів і думок усього людства, яка синтезувала наступні типології поліфонії концепцій культури: описові надбання, як найвищі досягнення артефактів системи функціонування людини, людства, що створюються в ході культурного процесу; історичний тип, який ґрунтується на вивченні механізму передачі культурної спадщини; нормативна система моделювання вчинків людської поведінки; як психологічний тип людських відносин; структурний тип, як сукупність відносин між частинами; генетичне походження культури як свідчення первинності інформативного ресурсу у процесі семіотичної діяльності людства» (Кривенчук, 2021). Отже, різнорівнева система суспільно-культурних функцій не є конфліктною, а поєднує і взаємодоповнює різні підходи і ракурси щодо культурного досвіду.

Найбільш широка апробація поняття поліфонії відбулася в дослідженнях мистецтвознавчого спрямування. Розглянемо ті з них, які пов'язані з вербальним і візуальним засобами вираження. Науковий дискурс щодо літературного поняття поліфонії у термінологічній системі лінгвістики та літературознавства ще далеко не повний і потребує подальшого наукового дослідження. Звернемось до аналітичних студій поліфонічності у літературних текстах і прослідкуємо, як вони корелюються з традиційним музикознавчим тлумаченням особливостей поліфонії.

У більш загальних спостереженнях щодо типології застосування терміну «поліфонія» стосовно вербальних текстів та окремих мовних елементів, що лежать в їх основі, знаходимо таке роз'яснення: «Наразі існує значна кількість праць, присвячених вивченню поліфонії у текстах різних жанрів. Об'єктом дослідження в них виступають мовні засоби створення поліфонії в цілому, або ж акцент робиться на певних мовних одиницях і вимірах (лексичних, темпорально-граматичних,

ритмічних, лінгво-прагматичних, наратологічних, семіотичних) та їхній ролі в поліфонічній організації тексту. Проте, незважаючи на численні розвідки в цій галузі, складна багатогранна природа явища поліфонії залишається недостатньо чітко визначеною, вербальні та невербальні засоби вираження поліфонії на різних рівнях організації тексту – лише частково окресленими» (Козачишина, 2022: 140).

В означеній цитаті виділені певні елементи вербального тексту, які формують його поліфонічність, що асоціюється з подібним процесом у аналізі музичних творів. Подібно до означеного процесу в літературних текстах аналізуються і поліфонічні теми в музичних творах, розділяються за різними типами, характерними інтервальними ходами, ритмічними зворотами, що корелюється з лексичними і темпорально-граматичними ознаками поліфонічного вербального тексту. Проте далеко не завжди трактування терміну «поліфонія» в літературознавчому аспекті співпадає з його значенням у музиці. Часто поняття поліфонії використовується в мовознавчому та літературознавчому аспекті у якості багатозначності складових літературного тексту. Н. Астрахан зазначає, що без багатозначності сенсу (поліфонічності) не лише цілого твору, але й його окремих частин, сам текст не може вважатися витвором мистецтва: «В літературному творі поліфонія мовлення та мислення стає атрибутивною ознакою: без неї літературний твір неможливий, а з іншого боку, це багатоголосся повинне привести до гармонії, до виникнення художньої цілісності як передумови гармонізації особистості та світу, естетичного утвердження інтерсуб'єктивно значущого смислу» (Астрахан, 2013: 177).

На багатозначність поняття поліфонічності у літературному тексті вказує С. Бирик у праці «Оповідність в українській художній прозі»: «Поліфонізм художнього слова має різні грані прояву, його можна засвідчити на різних рівнях лінгвостилістичного аналізу – текстового, функціонально семантичного, семантико-стилістичного, контекстуального тощо...» (Бирик, 2010: 19). Як бачимо, поліфонічність у даній тезі трактується надто широко, втрачаючи семантичну визначеність і може трактуватись лише у переносному сенсі, у якості явища, що одночасно містить кілька смислових елементів.

Продовжуючи аналіз смислового поля поняття поліфонії, зазначимо праці, присвячені як художнім, так і медійним текстам, зокрема дослідження О. Соболя (2007), О. Білецької (2016), І. Безродних (2014), котрі виносять термін «поліфонія»,

«поліфонічність» у саму назву своїх публікацій. Зазвичай поліфонічність в їхніх наукових розвідках трактується у сенсі «багатозначності», поєднання контрастних, часто не сумісних між собою складових. Проте, простежуються і аналогії, близькі до музичного розуміння поліфонічності, а саме – процес симультанного сприйняття і конструювання художнього тексту у об'ємній багаторівневій фактурі.

«Поліфонічний роман вбирає в себе всю багатоманітність мовних характеристик, що перебувають у діалогічних стосунках, не визнаючи жодної ієрархії. Він використовує діалогічний спосіб мислення із його логікою дистанціювання, принципом аналогії, реляційними зв'язками, контрастами, амбівалентністю. Саме ці характеристики і є основою “багатоголосся” у (літературному – Л. Ц.) творі» (Мамосюк, 2016: 105).

Не менш цікаве тлумачення поліфонічності художнього тексту знаходимо у Наталії Кондратенко, яка стверджує: «Однією з форм вияву карнавалізації в художньому мовленні є поліфонія. Поліфонія маніфестує “багатоголосся” художнього мовлення, що репрезентоване взаємодією суб'єктів художнього простору» (Кондратенко, 2012).

Термін «карнавалізація» зумовлений постмодерним періодом побутування української культури. В музиці риси карнавалізації знаходимо у прелюдях і фугах Мирослава Скорика, різноманіття стильових синтезів у багатьох творах якого Любов Кияновська визначає поняттям «стильова гра». Щодо «багатоголосся» карнавалізованого літературного тексту, то він трактується Н. Кондратенко у якості системи зміни масок, які можуть виступати одночасно на умовній сцені фабулярного роману і «усі мовленнєві маски можуть бути реалізовані в тексті одночасно завдяки актуалізації мовних засобів карнавалізації. Отже, поліфонія як вияв мовної карнавалізації реалізована в художньому дискурсі неklasичної парадигми через чотири типи мовленнєвих масок: імітатор, іронізатор, критик, творець. Для реалізації мовленнєвих масок використано відповідні мовні засоби, зокрема синтаксичного рівня» (Кондратенко, 2012).

Великий інтерес представляє спільне дослідження в галузі хореографії К. Юрьєвої, О. Лиманської, О. Тищенко та О. Барабаш (2023) на тему: «Поліфонія: міждисциплінарний вимір, або навщо хореографу поліфонія?», в якому автори окреслюють сутність поліфонії на основі застосування оптики різних наукових дисциплін і галузей знань: філософії, суспільних наук, мистецтвоз-

навства, зокрема, музикології, хореології, а також методичних дисциплін у межах освітніх програм підготовки майбутніх хореографів, з-поміж іншого, до балетмейстерської діяльності (Yuryeva, 2023: 8). Дослідники зазначають, що: «поліфонія є універсальним методологічним принципом, що передбачає співіснування багатьох думок і різноманіття голосів, рівноправний статус цих голосів, їхню спільну паритетну участь у створенні багатоголосної тканини чи то мистецького твору, чи то демократичного суспільства» (Yuryeva, 2023: 8). Вони розглядають поліфонію в хореографії за аналогією поліфонії в музиці і виділяють кілька видів хореографічного багатоголосся: імітаційна поліфонія (техніка повторення довгих хореографічних фраз і тем), розвинена імітація (прийом варіантного повторення довгих хореографічних фраз і тем, що може включати дзеркальну імітацію), субголосова поліфонія (одночасне виконання однієї хореографічної фрази чи теми в кількох варіантах), виділяють такі поліфонічні прийоми як збільшення-зменшення, стиснення-розширення, повтор-перекличка, basso ostinato (техніка пластичного супроводу, тривале повторення одного і того ж руху або короткої комбінації), секвенція, хвиля, канон, варіаційна розробка, затримка (Yuryeva, 2023: 17–18). Видається вельми цікавим, що автори дослідження вдаються до розгляду так званої «хореографічної фуги» у виконанні аргентинського дуєту Lombard Twins (2012) на музику А. П'яцоллі «Chant et fugue» (Yuryeva, 2023: 19). Тобто, явище поліфонії в хореографії розглядається у контексті міждисциплінарної інтеграції і у тісному взаємозв'язку з принципом використання його в музичному мистецтві.

Привертає увагу стаття Д. Юник та І. Хмелєвської «Феномен поліфонії та його поліхудожній потенціал: хореографічно-мистецька проєкція». Автори зазначають, що поліфонія є одним із мистецьких феноменів, які володіють поліхудожнім потенціалом: «Багатошаровість, інтегративність поліфонічної фактури викликає інтерес митців своїми можливостями функціонувати як художній еквівалент гетерогенних явищ, як-от людських стосунків, суспільних процесів, різноманіття простору тощо» (Юник, 2022: 45). Також наводиться цікавий факт про реалізацію поліфонічності у хореографії в галузі хореографічного мистецтва, що проявилось виникненням таких жанрів як хореографічний хор (Р. Лабан) та хореографічна меса (Дж. Ноймаєр), тож звертається особлива увага на можливості хореографічного мистецтва передавати своїми специфічними художніми засобами різноманіття ставлень та думок стосовно

незмінно фундаментальних питань людського буття (Юник, 2022: 45).

Розглянемо поняття поліфонічності у сферах театру та кіно, де воно складає концептуальну основу художньої взаємодії у площині театраль-ного дійства, або ж використовується у якості симультанно-сукцесивного розгортання в кінокартині для створення відповідних смислових паралелей та ефектів співіснування контрастних площин, таких як «минуле – сучасне», «індивідуальне – суспільне, масове, колективне», «подієве – рефлексивне» та ін.

У аналізі документального фільму «Вероніка і саксофон» О. Драчова буквально використовує музикознавчу термінологію для характеристики розгортання драматургії документального кінофільму: «З погляду музичної форми у фільмі увиразнюються елементи експозиції (проведення теми в різних варіаціях) та розвивального розділу (ускладнення поліфонічної комбінації мотивів та їх переосмислення). Епізоди фільму, починаючись зі звичайного коментаря, розбиваються на різноманітні тематичні варіації, поліфонічна єдність яких наближує кінематографічну форму до структури музичного твору» (Драчова, 2012: 144). Звичайно, так прямолінійно переносити поліфонічні методи побудови музичної тканини на принципи побудови кінофільму навряд чи доцільно, проте, важливим є факт величезного інтересу до поліфонічного типу мислення у режисерському вирішенні документальної фабули.

Продовжуючи розгляд інтерпретації категорії «поліфонія» у кінематографі, зупинимось на понятті «поліфонічного наративу», яке вводить у процес створення документальної оповіді: «Власне прагматичний аспект використання поліфонічної нарації при створенні біографічного фільму-портрету, – композиційно-сюжетна схематичність. Глядач звикає до певних наративних схем, а творці фільмів так само звично їх відтворюють. Авторам стрічок, особливо в циклових документальних телепроектах технологічно зручно дотримуватись напрацьованої наративної схеми екранної оповіді. Такий взаємоприйнятний процес виробництва / споживання екранної продукції належить до клішованих форм комунікації. Для деяких документальних циклів використання поліфонії стало частиною формату, а їх постійні глядачі чекають і звично «читають» такий аудіовізуальний поліфонічний наратив. Це дає змогу легко налаштуватися на сприйняття стереоскопічної картини подій, на об'ємну презентацію історії героя біографічного чи історичного документального фільму» (Ганжа, 2019: 155).

А. Ганжа продовжує розвивати думку, що прийомом поліфонічної нарації потрібні для створення найбільш достовірної «ілюзії присутності» у документальних стрічках та актуалізації історичної пам'яті за допомогою цього прийому: «Принцип поліфонічної нарації часто використовують в екранних історіях про героїв з недавнього минулого через спогади тих, хто їх пам'ятає живими. Важливою властивістю поліфонічної нарації в біографічному фільмі-портреті є активізація сюжетотворчого мотиву пам'яті і створення оригінальної екранної події – спільного спогаду нараторів про життя героя» (Ганжа, 2019: 155). Тобто, багатоголоса структура фільму забезпечується через залучення голосів свідків, які підкріплюють основний наратив документальної кінооповіді.

У сучасному мистецькому середовищі терміном «поліфонія» користуються і в творчості художників, скульпторів, архітекторів. Одним із перших відобразив поліфонічність на художньому полотні литовець Мікалоюс Чюрльоніс, що досить природно, так як він був не тільки художником, а й композитором. Багатовекторність архітектурних стилів в Україні В. Завада трактує як феномен стильової поліфонії у традиційному сакральному будівництві, пов'язаний з складним переплетінням різних художньо-стильових течій цього періоду (Завада, 2013).

Сучасний глобалізований простір дає абсолютну можливість доступу до будь якої інформації чи артефакту, незалежно від історичної доби чи географічного розташування, що значно ущільнює інформаційне поле і призводить до зміни погляду і на саму музичну поліфонію, як жанр. Звертаючись до засад поліфонічного мислення композиторів ХХ ст., І. Пясковський розподіляє їх на два взаємодоповнювані напрямки: «У сучасній поліфонії намітилися дві основні стильові тенденції: 1) спирання на конкретно-жанрові джерела (неоготика, неоренесанс, необароко, неокласицизм, неоромантизм, неомодальність, неофольклоризм); 2) структуралізм як зосередження уваги на позажанрових конструктивних моментах музичної мови» (Пясковський, 2012: 151).

Згідно зі специфікою поліфонії у сучасній музиці автор звертає увагу на «неоготичні риси, якісно-інтонаційне оновлення стретно-імітаційних засобів, необарокові прояви в поліфонічних циклах, фугах та пасакаліях, явища музичного структуралізму в музиці сучасних українських композиторів» (Пясковський, 2012: 152). Щодо загальних принципів організації музичної тканини, то І. Пясковський говорить про принцип нескінченної варіативності, в якій першопочатко-

вий інваріант отримує в кожній своїй наступній версії певні доповнення, які дозволяють йому водночас і залишатись тим самим, і набувати інших смислів: «Особливого значення набуває система “тотожності і доповненості”, у якій тотожні за інтервальною будовою звукорядни компоненти не мають спільних тонів, тобто знаходяться у співвідношенні доповнення, утворюючи хроматично-збагачену ладово-комплементарну систему. Поліфонічна фактура також часто базується на системному принципі “тотожності і доповненості”. Це може бути як тематично контрастна, так й імітаційна поліфонія» (Пяковський, 2012: 175).

Досить цікавою і оригінальною є праця С. Мірошніченко «Поліфонологія як музикознавча дисципліна та національна природа української професійної музики». Музикознавиця пропонує розглядати поліфонію як окрему галузь знань, «предмет якої становлять форми прояву різних видів багатоголосся та закономірностей відношення між ними» (Мірошніченко, 2012: 3). В анотації авторка стисло визначає перелік дослідницьких сфер, про які мова піде в монографії: «Монографія присвячена глобальним історико-теоретичним проблемам: визначенню менталітету українського народу та особливостей його творчості; виявленню можливостей існування української поліфонії та генезису її походження, розвитку поліфонічного мислення в творчості українських композиторів. Скрупульозно аналізуються глибинні терміно-

логічні проблеми багатоголосся, контрапункту, поліфонії; перехрещування та неоднозначності їх термінів. Вводиться поняття «поліфонологія», що об'єднує та узагальнює ці терміни та їх явища, що є значним внеском у теорію українського музикознавства» (Мірошніченко, 2012: 1). Найважливішими відкриттями її дослідження видається тлумачення стилів і жанрів поліфонічної музики як засадничих факторів «системної ієрархічності музичних менталітетів» (Мірошніченко, 2012: 88).

Висновки. Аналізовані дослідження дозволяють дійти висновку, що поліфонія у ХХ–ХХІ ст. є найбільш універсальним методом художнього пізнання і відтворення дійсності, яка пройшла складний шлях від терміну, який пояснював спосіб організації музичної тканини до універсального поняття усього сучасного мистецтва та культури. Очевидним є факт, що сучасне музичне мистецтво є поліфонічним, як і художнє мислення загалом.

Таке широке застосування поліфонічних принципів в мистецтві ХХ–ХХІ ст. зумовило відповідні зміни й в самому музичному мистецтві, збагативши його новими формами і способами втілення. Поліфонія у сучасному інформаційному просторі набула численних смислових характеристик і увібрала у себе різноманітні поліфонічні трансгресії щодо інших видів мистецтв: літератури, живопису, кінематографу, розкриваючи новий філософський сенс одного з традиційних канонів звукової організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астрахан Н. Поліфонія літературного твору: теоретичний аспект. *Житомирські літературознавчі студії*. 2013. Вип. 7. С. 177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gls_2013_7_23 (дата звернення: 10.11.2023).
2. Безродних І. Маньєристичні витоки стильової поліфонії англійської літературної традиції XVII ст. *Ренесансні студії*. 2014. С. 14–30.
3. Бирик С. П. Оповідність в українській художній прозі. Київ-Луганськ: Видво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010, С. 19.
4. Білецька О. В. Методика дослідження графосеміотичного кодування наративної поліфонії в англійському постмодерністському художньому тексті. *Записки з романо-германської філології*. 2016. № 1 (36). С. 11–22.
5. Ганжа А. Поліфонізм оповідності в документальному кінотексті (на прикладі фільмів про П. Тичину, М. Рильського, В. Сосюру). *Культура слова (Culture of the word)*: зб. наук. пр. Київ: Видавничий дім «Бураго», 2019. Вип. 90. С. 155.
6. Драчова О. П. Засоби поліфонічної текстуальної організації документального фільму О. Фетисової «Вероніка і саксофон». *Держава та регіони*. Сер.: Гуманітарні науки. 2012. № 4. С. 144.
7. Завада В. Т. Стильова поліфонія у традиційному сакральному будівництві України XIX – першої половини XX століття. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*: наук.-техн. зб. / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт.; відп. ред. М. М. Дьомін. Київ: КНУБА, 2013. Вип. 34. С. 113–124.
8. Козачишина О., Малащук-Вишневська Н. В., Мосійчук А. В. Категорія часу як засіб творення текстового світу сучасного англійського поліфонічного роману (на матеріалі роману Джонатана Сафрана Фоера «Everything is Illuminated»). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Сер.: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72). № 1. Ч. 1. С. 140.
9. Кондратенко Н. В. Поліфонія як вияв карнавалізації мови в художньому дискурсі неklasичної парадигми. *Мова*. 2012. № 18. С. 205–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mova_2012_18_53 (дата звернення: 10.11.2023).
10. Кривенчук В. Поліфонія теоретичних та практичних концептів літератури шістдесятників України та їх резонанс в культурології ХХ–ХХІ століття. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*.

Paris, République Française, Vol. 4. 2021. S. 45–50. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/8521/8485> (дата звернення: 10.11.2023).

11. Мамосюк О. Поліфонія як комунікативна ознака побудови художніх текстів письменників-новороманістів. *Актуальні питання іноземної філології: наук. журн.* 2016. № 4. С. 105.

12. Мірошніченко С. В. Поліфонологія як музикознавча дисципліна та національна природа української професійної музики. Одеса: Астропринт, 2012. 296 с.

13. Поплавська Т. М. Поліфонія сучасного філософського знання: діалог на зламі тисячоліть. Змістовий модуль 1: Основні течії та школи західної філософської думки XX–XXI століть. Змістовий модуль 2: Панорама східної філософії XX–XXI століть: конспект лекцій. Одеса: Університет Ушинського, 2023. С. 3.

14. Пясковський І. Б. Поліфонія в українській музиці: навч. посіб. до 100-річчя Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, 2012. 272 с.

15. Соболев О. Ю. Лінгвопрагматичні засоби вираження поліфонії у сучасному французькому медійному дискурсі: дис. ... канд. наук: 10.02.05. Київ, 2007. 257 с.

16. Юник Д., Хмелівська І. Феномен поліфонії та його поліхудожній потенціал: хореографічно-мистецька проєкція. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали і тези VIII Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса 14–15 жовтня 2022 р.)*. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2022. Т. 1. С. 44–49.

17. Yuryeva K., Lymanska O., Tishenko O., Barabash O. Polyphony: interdisciplinary dimension or Why does a choreographer need polyphony? *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2023. Вип. 60. С. 7028 DOI: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2023.60.01>

REFERENCES

1. Astrakhan N. (2013) Polifoniia literaturnoho tvoriv: teoretychnyi aspekt. [The Polyphony of a Literary Work: Theoretical Aspect] *Zhytomyrski literaturoznavchi studii – Zhytomyr Literary Studies*. 7. 177. [in Ukrainian].

2. Bezrodnykh I. (2014) Manierystychni vytyky stylovoi polifonii anhliiskoi literaturnoi tradytzii XVII st. [Mannerist Origins of Stylistic Polyphony in the 17th Century English Literary Tradition] *Renesansni studii – Renaissance Studies*. 14–30. [in Ukrainian].

3. Bybyk S. P. (2010) Opovidnist v ukrainiskii khudozhnii prozi [Narrativity in Ukrainian Fiction] Kyiv-Luhansk: Vydvo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» – Kyiv-Luhansk: Publishing House of Taras Shevchenko Luhansk National University, p. 19. [in Ukrainian].

4. Biletska O. V. (2016) Metodyka doslidzhennia hrafosemiotychnoho koduvannia naratyvnoi polifonii v anhlovnomu postmodernistskomu khudozhnomu teksti. [Methodology for Studying Graphosemiotic Encoding of Narrative Polyphony in English Postmodern Fiction] *Zapysky z romano-hermanskoj filolohii – Notes on Romance-Germanic Philology*. 1 (36). 11–22. [in Ukrainian].

5. Hanzha A. (2019) Polifonizm opovidnosti v dokumentalnomu kinoteksti (na prykladi filmiv pro P. Tychynu, M. Rylskoho, V. Sosiuru). [Polyphonism of Narrativity in Documentary Film Texts (Based on Films about P. Tychyna, M. Rylsky, V. Sosiura)] *Kultura slova (Suture of the word): zb. nauk. pr. Kyiv: Vydavnychi dim «Buraho» – Culture of the Word: Collection of Scientific Papers*. Kyiv: Burago Publishing House. 90. 155. [in Ukrainian].

6. Drachova O. P. (2012) Zasoby polifonichnoi tekstualnoi orhanizatsii dokumentalnoho filmu O. Fetysovoï «Veronika i saksofon». [Means of Polyphonic Textual Organization in O. Fetysova's Documentary Film «Veronika and the Saxophone»] *Derzhava ta rehiony. Ser.: Humanitarni nauky – State and Regions. Series: Humanities*. 4. 144. [in Ukrainian].

7. Zavada V. T. (2013) Stylova polifoniia u tradyttsiinomu sakralnomu budivnytstvi Ukrainy KhKh – pershoi polovyny KhKh stolittia. [Stylistic Polyphony in Traditional Sacred Architecture of Ukraine in the 19th and First Half of the 20th Century] *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: nauk.-tekhn. zb. – Modern Problems of Architecture and Urban Planning: Scientific and Technical Collection / Kyiv National University of Construction and Architecture; Editor-in-Chief M. M. Dyomin*. Kyiv: KNUCA. 34. 113–124. [in Ukrainian].

8. Kozachyshyna O., Malashchuk-Vyshnevska N. V., Mosiichuk A. V. (2022) Katehoriia chasu yak zasib tvorennia tekstovoho svitu suchasnoho anhlovnomoho polifonichnoho romanu (na materialy romanu Dzhonatana Safrana Foera «Everything is Illuminated»). [The Category of Time as a Means of Creating the Textual World of the Contemporary English-Language Polyphonic Novel (Based on Jonathan Safran Foer's Novel «Everything is Illuminated»)] *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Ser.: Filolohiia. Zhurnalistyka – Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*. 33 (72). 1. Part 1. 140. [in Ukrainian].

9. Kondratenko N. V. (2012) Polifoniia yak vyjav karnavalizatsii movy v khudozhnomu dyskursi neklasychnoi paradyhmy. [Polyphony as a Manifestation of Linguistic Carnivalization in the Artistic Discourse of the Non-Classical Paradigm] *Mova – Language*. 18. 205–208. [in Ukrainian].

10. Kryvenchuk V. (2021) Polifoniia teoretychnykh ta praktychnykh kontseptiv literatury shistdesiatnykiv Ukrainy ta yikh rezonans v kulturolohii KhKh–KhKhI stolittia. [Polyphony of Theoretical and Practical Concepts in the Literature of the Sixties of Ukraine and Their Resonance in 20th-21st Century Cultural Studies] *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique – Scientific Debates and Prospective Directions of Scientific Development*. Paris, French Republic, 4. 45–50. [in Ukrainian].

11. Mamosiuk O. (2016) Polifoniia yak komunikatyvna oznaka pobudovy khudozhnikh tekstiv pysmennykiv-novoromanistiv. [Polyphony as a Communicative Feature in the Construction of Artistic Texts by Postmodernist Writers] *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii: nauk. Zhurn – Current Issues in Foreign Philology: Scientific Journal*. 4. 105. [in Ukrainian].

12. Miroshnychenko S. V. (2012) Polifonolohiia yak muzykoznavcha dystsyplina ta natsionalna pryroda ukraïnskoï profesiinoï muzyky. [Polyphonology as a Musicological Discipline and the National Nature of Ukrainian Professional Music] Odesa: Astroprint – Odesa: Astropint. 296. [in Ukrainian].
13. Poplavska T. M. (2023) Polifoniia suchasnoho filosofskoho znannia: dialoh na zlami tysiacholit. Zmistovyi modul 1: Osnovni techii ta shkoly zakhidnoi filosofskoi dumky KhKh–KhKhI stolit. Zmistovyi modul 2: Panorama skhidnoi filosofii KhKh–KhKhI stolit: konspekt lektsii. [Polyphony of Contemporary Philosophical Knowledge: Dialogue at the Turn of Millennia. Content Module 1: Major Trends and Schools of Western Philosophical Thought of the 20th-21st Centuries. Content Module 2: Panorama of Eastern Philosophy of the 20th-21st Centuries: Lecture Synopsis] Odesa: Universytet Ushynskoho – Odesa: Ushynsky University. p. 3. [in Ukrainian].
14. Piaskovskiy I. B. (2012) Polifoniia v ukraïnskii muzytsi: navch. posib: do 100-ricchchia Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho. [Polyphony in Ukrainian Music: Educational Manual for the 100th Anniversary of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky]. 272. [in Ukrainian].
15. Sobol O. Yu. (2007) Linhvoprahamatychni zasoby vyrazhennia polifonii u suchasnomu frantsuzkomu mediinomu dyskursi: dys. ... kand. nauk: 10.02.05 [Linguo-Pragmatic Means of Expressing Polyphony in Contemporary French Media Discourse: Dissertation for the Degree of Candidate of Sciences in Philology, Specialty 10.02.05] Kyiv – Kyiv. 257. [in Ukrainian].
16. Yunyk D., Khmelivska I. (2022) Fenomen polifonii ta yoho polikhudozhnii potentsial: khoreorafichno-mystetska proieksiia. [The Phenomenon of Polyphony and Its Multidisciplinary Potential: Choreographic and Artistic Projection] Muzychna ta khoreorafichna osvita v konteksti kulturnoho rozvytku suspilstva: materialy i tezy VIII Mizhnarodnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (Odesa 14–15 zhovtnia 2022) – Music and Choreographic Education in the Context of Cultural Development: Proceedings and Theses of the VIII International Conference of Young Scholars and Students (Odesa, October 14–15, 2022). Odesa: K.D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University. 1. 44–49. [in Ukrainian].
17. Yuryeva K., Lymanska O., Tishenko O., Barabash O. (2023) Polyphony: interdisciplinary dimension or Why does a choreographer need polyphony? Zasoby navchalnoi ta naukovy-doslidnoi roboty – Means of Educational and Scientific Research Work. 60. 7–28.